

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1945 kl. 5 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om avskaffande av allmänna omsättningsskatten å färsk, frusen eller saltad fisk.

(1:a avd.)

Till bevillningsutskottet ha hänvisats följande, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 174 av herr *Arrhén* och II: 280 av herr *Staxäng* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till borttagande fortast möjligt av omsättningsskatten på sill och fisk, som i färskt, fruset eller saltat tillstånd saluföres i riket»; samt

2) motionen II: 408 av herr *Hällgren* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag rörande borttagande fortast möjligt av omsättningsskatten å färsk, frusen eller saltad fisk».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 174 och II: 408.

Stadgande angående undantag från skatteplikt till omsättningsskatt beträffande vissa livsmedel har meddelats i 2 § 1 mom. b) omsättningsskatteförordningen, vilket författningsrum i vad angår urvalet av skattefria varor icke undergått någon ändring sedan förordningens ikraftträdande. Där stadgas, att allmän omsättningsskatt icke utgår vid försäljning eller uttag från rörelse av mjölk, grädde, smör och margarin, potatis samt de slag av mjöl, gryn och bröd, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock att skatt skall utgå vid försäljning från restaurang-, pensionat-, kafé- eller konditorirörelse. Senare har genom en särskild förordning den 28 november 1941 (nr 889) stadgats, att allmän omsättningsskatt icke skall utgå vid försäljning eller uttag från rörelse av hönsägg.

Under förarbetena till omsättningsskatteförordningen uttalades, på sätt framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 3 vid 1940 års urtima riksdag, att begränsningen av antalet skattefria livsmedel föranletts framför allt av skat-

tetekniska skäl, nämligen av hänsyn till svårigheten för vederbörande näringsidkare att särskilja försäljning av skattefria och skattepliktiga varor. De föreslagna undantagen avsåge elementära livsförnödenheter av mycket stor betydelse för de breda lagrens ekonomi. Av praktiska skäl kunde skattefrihet för livsmedel icke medgivas vid försäljning i restauranger och liknande rörelser.

Vid 1940 års urtima riksdag framställdes såväl i väckta motioner som i till vederbörande riksdagsutskott inkomna skrivelser yrkanden om ytterligare undantag från skatteplikt beträffande bl. a. fisk eller vissa slag därav. Å andra sidan föreslogs i skrivelser från ett flertal sammanslutningar begränsning eller helt borttagande av undantagen.

Första särskilda utskottet vid 1940 års urtima riksdag anförde i sitt i anledning av propositionen avgivna utlåtande, nr 10, bland annat följande:

»Såvitt utskottet kunnat finna, är det framför allt de föreslagna undantagen beträffande olika slag av livsmedel, som måste befaras vålla allvarliga olägenheter för handeln, och utskottet, som icke kunnat undgå att taga starkt intryck av de framförda betänkligheterna mot förslaget i denna del, har därför övervägt möjligheten att helt slopa dessa undantag. För en sådan åtgärd skulle kunna anföras även andra skäl än de rent praktiska. Anordningen med undantag medför, att skattefriheten kommer alla till godo utan avseende å behovet. Ur såväl sociala som statsfinansiella synpunkter vill det förefalla mera befogat att låta skatt utgå å alla varor och att samtidigt i en eller annan form bereda kompensation åt dem, som visas vara i behov därav. Ett dylikt system skulle te sig så mycket naturligare, som åtgärder under alla förhållanden torde bli nödvändiga för att lätta trycket för de av beskattningen tyngst drabbade. Å andra sidan är emellertid att märka, att en beskattning överlag av livsmedlen skulle skärpa olikheten i beskattningshänseende mellan skilda befolkningsgrupper och ytterligare gynna dem, som konsumera produkter från egen fastighet. Att med omsättningsskatt belasta de elementära livsförnödenheter, som avses i propositionen, anser utskottet därför böra ifrågakomma endast under förutsättning att jämväl uttag från egen fastighet beskattas.»

I anslutning härtill uttalade utskottet, att vissa livsmedel åtminstone för det dåvarande borde undantagas från beskattning, men att utskottet å andra sidan funne det angeläget, att dessa undantag då icke ytterligare utökades. Med anledning härav föreslogs i detta avseende ingen ändring i det i propositionen framlagda författningsförslaget.

Jämväl efter ikraftträdandet av omsättningsskatteförordningen har frågan om undantag från skatteplikt beträffande fisk eller vissa slag därav i anledning av därom väckta motioner åren 1942 och 1944 varit föremål för riksdagens prövning. Sålunda framställdes vid 1944 års riksdag yrkanden om avskaffande av omsättningsskatten på fisk bland annat i de likalydande motionerna I: 133 av herr Arrhén och II: 206 av herr Staxäng m. fl. Samma års bevillningsutskott uttalade i sitt i anledning av motionerna avgivna betänkande, nr 24, att de skattetekniska och andra skäl, vilka åberopats till stöd för begränsningen av antalet skattefria livsmedel, alltjämt syntes utskot-

tet äga giltighet. Tillika framhöll utskottet, att den vid ett bifall till motionerna uppkommande inkomstminskningen för statsverket i rådande statsfinansiella läge komme att bliva av avsevärd betydelse. I anledning därav avstyrkte utskottet bifall till motionerna.

I de nu förevarande motionerna hemställes om utredning och förslag angående borttagande av omsättningsskatten på färsk, frusen eller saltad fisk.

I de likalydande motionerna I: 174 och II: 280 anföres till stöd härför bland annat följande. Särskilt av två bärande skäl vore det önskvärt att snarast möjligt slopa omsättningsskatten på fisk. För det första hade fisken även oavsett omsättningsskatten redan avsevärt fördyrats för de mindre bemedlade. För det andra vore det fara värt, att ett bibehållande av omsättningsskatten på fisk komme att avsevärt missgynna fiskerinäringen i konkurrensen på livsmedelsmarknaden, när normala förhållanden åter inträdde. De stegrade anskaffnings- och underhållskostnaderna för fiskets förnödenheter medförde en nästan skrämmande stor skuldbelastning. Under nuvarande förhållanden kunde skulderna förräntas och amorteras, men detta måste bliva svårt, när freden komme och fisken icke bleve samma nödvändighetsvara som nu. Berörda synpunkter, vilka återfunnes i motioner vid 1944 års riksdag, utgjorde allttjämt motivering för befrielse från omsättningsskatt.

I motionen II: 408 har framhållits bland annat, att enligt gällande bestämmelser flertalet lantmannaprodukter vore undantagna från omsättningsskatt, medan beträffande fisk omsättningsskatt skulle uttagas på det pris, som konsumenten finge betala. Ett borttagande av omsättningsskatten på fisk skulle av priskontrollnämnden kunna utnyttjas på olika sätt. Man kunde kompensera fiskarena för de fördyrade driftkostnaderna eller sänka detaljhandelspriserna på fisken, vilket komme att befrämja avsättningen.

Efter därom i grundlagsenlig ordning framställd begäran har utskottet emottagit yttranden över motionerna av statens livsmedelskommission, statens priskontrollnämnd, centrala omsättningsskattenämnden, svenska ostkustfiskarens centralförbund och svenska västkustfiskarnas centralförbund.

Livsmedelskommissionen har anfört i huvudsak följande. Kommissionen delade uppfattningen, att ett borttagande av omsättningsskatten på fisk skulle vara av betydelse såväl för konsumenterna som för fiskets utöware. Kommissionen ville emellertid ifrågasätta, om det för närvarande föreläge starkare skäl därför än vid tidigare tillfällen, då frågan varit föremål för statsmakternas prövning men lämnats utan åtgärd. Detaljhandelspriserna på de fiskslag, som vore åsatta normalpris — vilket vore fallet beträffande de vanligare fiskslagen, som hade den största betydelsen för livsmedelsförsörjningen — vore genomsnittligt lägre än tidigare under kristiden. Utan att förringa fiskens stora värde ville kommissionen dock ifrågasätta, om icke de enligt nu gällande bestämmelser från omsättningsskatt undantagna livsmedlen åtminstone för vissa hushåll måste tillmätas en för försörjningen mera avgörande betydelse. Kommissionen funne det vanskligt att bedöma om och

i vad mån förslaget kunde förstärka fiskets konkurrensmöjligheter. Även om så vore fallet syntes det, med hänsyn till det statsfinansiella intresset av skattens bibehållande, tveklaktigt om förslaget ur denna synpunkt vore tillräckligt starkt motiverat. Med åberopande därav ansågo kommissionen för sin del tillräckliga skäl ej föreligga för bifall till motionerna.

Priskontrollnämnden har anfört följande:

»Frågan om borttagande av omsättningsskatten å fisk torde icke kunna bedömas isolerat. Även å åtskilliga andra varor, som torde vara ur folkhushällets synpunkt fullt jämförliga med fisk, utgår för närvarande omsättningsskatt. Enligt nämndens mening bör därför den väckta frågan upptagas till avgörande först i samband med en allmän revision av omsättningsskatteförordningen, när en sådan anses möjlig.»

Centrala omsättningsskattenämnden har åberopat innehållet i ett av nämnden till 1944 års bevillningsutskott avgivet yttrande, däri nämnden anfört bland annat följande. De skattetekniska skäl, som åberopats för begränsningen av antalet skattefria varor, ägde alltjämt giltighet. Därest fiskerinäringen skulle anses vara i behov av stödjande åtgärder torde kunna ifrågasättas, huruvida den lämpligaste formen därför vore att finna i skattefrihet för denna närings produkter. Jämväl beträffande det åberopade behovet att lätta de ekonomiska bördorna för mindre bemedlade ville nämnden ifrågasätta, huruvida icke det åsyftade ändamålet kunde vinnas genom andra stödåtgärder. Vid generell befrielse från omsättningsskatt för försäljning av ifrågavarande livsmedel — vilken befrielse i lika grad skulle komma alla konsumenter till godo — bleve inkomstminskningen för statsverket avsevärt större än lättningen för de mindre bemedlade. Beträffande storleken av berörda inkomstminskning hade nämnden endast kunnat verkställa approximativa beräkningar. Nämnden hade emellertid ansett sig kunna beräkna inkomstminskningen vid ett slopande av omsättningsskatt på fisk till omkring 10 miljoner kronor.

Svenska ostkustfiskarens centralförbund har anfört i huvudsak följande. Varje sänkning av minuthandelspriset på en vara torde i de flesta fall medföra en ökad avsättning. Även den förhållandevis ringa sänkning av utförsäljningspriset på strömming — vilken fisksort till övervägande delen fångades av de till förbundet anslutna fiskarna — som bleve en följd, därest omsättningsskatten på denna fisk slopades, borde medföra en viss ökning i avsättningen. Det syntes emellertid som om en prissänkning med 5 procent på en vara, vilken redan måste räknas bland de billigaste livsmedlen, knappast skulle ha någon större betydelse ur avsättningssynpunkt. Den viktigaste orsaken till att enligt förbundets mening omsättningsskatten på fisk borde borttagas vore emellertid, att möjlighet därigenom förelåge att kompensera fiskarna för de fördyrade driftkostnaderna utan att därför ett högre pris behövde uttagas av konsumenterna. Under år 1944 hade oron bland strömmingsfiskarna över den alltmera minskade marginalen mellan priset på strömming och de med fisket förenade omkostnaderna blivit allt starkare. Förbundet åberopade därutinnan en genom Ostkustfisk centralförening u. p. a.

verkställd utredning angående strömmingsfiskets lönsamhet. Förbundet tillstyrkte vad i motionerna föreslagits och hemställde, att utskottet måtte uttala sig för att fiskarena i samband med att omsättningsskatten på fisk borttoges i motsvarande mån skulle erhålla kompensation för de fördyrade driftkostnaderna.

Svenska västkustfiskarnas centralförbund har i sitt yttrande uttalat bland annat följande. Fisk hade sedan gammalt betraktats såsom god och billig föda. Numera finge man höra en motsatt mening. Fisk vore alltför dyr att köpa. Att fisken måste fördyras genom fraktkostnader och försäljningsprovision m. m. vore helt naturligt. Att fisken även skulle fördyras genom beskattning kunde förbundet däremot icke finna riktigt. Fiskets män hade ständigt haft stora bekymmer för att finna avsättning av fångsterna. För närvarande syntes vara ytterst liten åtgång av fisk. Stora partier fisk, som ej kunnat säljas i öppna marknaden, hade fått övertagas av livsmedelskommissionen eller säljas till fiskmjölsfabrikation. Förbundet tillstyrkte bifall till motionerna.

Under förarbetena till omsättningsskatteförordningen uttalades, på sätt framgår av den föregående redogörelsen, att begränsningen av antalet skattefria livsmedel föranletts framför allt av skattetekniska skäl. Allenast vissa elementära livsförnödenheter av mycket stor betydelse för de breda lagrens ekonomi hade undantagits från skatteplikt. Det hade övervägts att helt slopa även dessa undantag. För en sådan åtgärd kunde anföras även andra skäl än de rent praktiska. Anordningen med undantag medförde, att skattefriheten komme alla till godo utan avseende å behovet. Ur såväl sociala som statsfinansiella synpunkter ville det förefalla mera befogat att låta skatt utgå å alla varor och att samtidigt i en eller annan form bereda kompensation åt dem, som visades vara i behov därav. Å andra sidan skulle emellertid en beskattning överlag av livsmedlen skärpa olikheten i beskattningshänseende mellan skilda befolkningsgrupper och ytterligare gynna dem, som konsumerade produkter från egen fastighet. Att med omsättningsskatt belasta ifrågavarande elementära livsförnödenheter ansågs därför böra ifrågakomma endast under förutsättning att jämväl uttag från egen fastighet beskattades.

Utskottet.

Förenämnda skäl för en begränsning av det antal varor, som undantagas från skatteplikt, synas utskottet alltjämt äga giltighet. Tillika vill utskottet framhålla, att även åtskilliga andra varor, vilka ur folkhushållets synpunkt torde vara fullt jämförliga med fisk, för närvarande äro underkastade omsättningsskatt.

Vad angår den i motionerna framförda synpunkten, att ett borttagande av omsättningsskatten på fisk borde komma fiskerinäringen till godo, får utskottet uttala, att därest fiskerinäringen skulle anses vara i behov av understöd, ett dylikt understöd torde böra meddelas i annan form än genom en skattebefrielse av nu ifrågasatt art.

Slutligen får utskottet framhålla, att den vid ett bifall till motionerna uppkommande inkomstminskningen för statsverket, vilken approximativt beräk-

nats till 10 miljoner kronor, icke torde sakna betydelse ur statsfinansiell synpunkt.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 174 av herr Arrhén och II: 280 av herr Staxäng m. fl. om avskaffande av omsättningsskatten på sill och fisk icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att motionen II: 408 av herr Hällgren m. fl. om avskaffande av allmänna omsättningsskatten å färsk, frusen eller saltad fisk icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 april 1945.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärq, Elon Andersson, Wahlmark, Axel Ivar Anderson, friherre De Geer, Eklund, Heüman, Franzon, Lennart Johansson* och *Ramberg*, samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Hagberg* i Malmö, *Björklund, Hammarlund, Karlsson* i Grängesberg, *Henriksson, Sundström* i Skövde, *Ohlsson* i Kastlösa, *Vigelsbo* och *Kristensson*.

Reservation

av herrar *Hammarlund* och *Vigelsbo*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Ett bibehållande av omsättningsskatten på fisk innebär, att fiskarena komma i ett sämre läge än övriga livsmedelsproducenter, då enligt gällande bestämmelser livsmedel i allmänhet äro undantagna från omsättningsskatt. Härigenom minskas möjligheterna att kompensera fiskarena för de fördyrade driftkostnaderna samtidigt som konsumenterna måste betala ett högre pris för fisken än vad som betingas av den ersättning fiskarena erhålla. Detta kan särskilt befaras komma att missgynna fiskerinäringen vid övergången till

normala förhållanden på livsmedelsmarknaden. Då fisken dessutom är en nödvändighetsvara, synes det vara i princip riktigt, att den undantages från omsättningsskatt.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 174 av herr Arrhén och II: 280 av herr Staxäng m. fl. samt motionen II: 408 av herr Hällgren m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till borttagande fortast möjligt av omsättningsskatten på färsk, frusen eller saltad fisk.»
